

ДОБРОТОЉУБЉЕ

Φιλοκαλία (=Филокалия) → φιλία (=филия = љубав) + κάλος (=калос = добро, право, лепо)

Добротољубље = ризница духовног бдења и трезвљења, чувар чистоте ума, тајна школа умне молитве, књига образаца вежби и подвига, необманљиви вођа духовног сагледања, рај Светих Отаца, златна плетеница светих врлина, књига препуна Исусовог радовања и уживања, труба која нам поново дозива благодат - збирно речено: сам орган обожења благодаћу Духа Светог.

Вера и молитва = права вера и искрена **умносрдачна молитва је истовремено делатност речју и мишљу, срцем и умом, душом и телом, вољом и снагом**, духовним сагледањем, прозрењем и вежбом, саможртвеним живљењем и подвизавањем, личним упражњавањем и делатном љубављу; она се испољава као Христољубље и Богољубље, и пројављује се као делатно Братољубље и Човекољубље, јер само живот и дело, у свеживотном и свеличном саборном јединству, чине пуноћу православног духовног Предања
...увек су нераздвојно спојени и сједињени **словесност делатна и дело словесно...**

Истинска лепота = највећа Лепота и највеће Добро јесте Љубљени Син Божији и Син Човечији, Богочовек Исус Христос - Он је крајња мета сваког Добротољубља.

По Светом Писму, свима нам је један посао/дело/служба: **живети, радити и служити Богу на славу, и себи и људима на спасење.**

СВЕТИ МАКАРИЈЕ ВЕЛИКИ или МАКАРИЈЕ МИСИРСКИ (=ЕГИПАТСКИ) (293-390) Египат
Ἅγιος Μακάριος ο Αἰγύπτιος (Агјос Макариос о Египтиос)

СВЕТИ МАКАРИЈЕ ВЕЛИКИ - ПОУКЕ СВЕТОГ МАКАРИЈА О ХРИШЋАНСКОМ ЖИВОТУ ИЗАБРАНЕ ИЗ ЊЕГОВИХ БЕСЕДА

СВЕТИ МАКАРИЈЕ ВЕЛИКИ - I ПРВОБИТНО СВЕЛО СТАЊЕ (1-18) + II МРАЧНО СТАЊЕ ПАЛОГА (19-48)

а) Последњи циљ и врховно благо човека јесте богоопштење. Бог је благоволео да почине у њему и човек нигде не налази покоја осим у Богу. У таквом сродству стоји човек са Богом по првобитном назначењу творевине.

1. Ниједна блискост ни узајамност није већа од блискости душе са Богом и Бога са душом. Бог је створио разну твар: небо и земљу, сунце, месец, воду, плодно дрвеће, разне врсте животиња. Међутим, ни у једној од њих Он не почива. Сва твар је у Његовој власти, па ипак ни у једној није сачинио престо, нити је ступио у општење. Једино је према човеку имао благовољење, ступивши са њим у општење и у њему почивајући. Видиш ли какво је сродство Бога са човеком и човека са Богом?

2. Као што је Бог небо и земљу створио за станиште човеку, тако је и тело и душу човекову саздао за Своје станиште, то јест да се усели и да почине у његовом телу као у Свом дому, и да Му љубљена душа, створена по Његовом образу, буде прекрасна невеста.

3. Високо је достојанство човека. Погледај какви су небо и земља, сунце и месец, па ипак Господ није благоволео да у њима почине, већ једино у човеку. Због тога је човек драгоценији од свих твари. Усудићу се да кажем, не само од видљивих, него и од невидљивих, то јест духова који служе. Јер, ни о Архангелу Михаилу, ни о Архангелу Гаврилу Бог није рекао: „Створимо га по образу и по подобију Нашем“ (1. Мојсијева 1, 26), већ о умној природи човека, то јест његовој бесмртној души. Написао је, наиме: „Анђелске војске су око оних који Га се боје“ (Псалам 34, 7).

4. Словесна и благоразумна душа нигде не налази покоја осим у једином Господу, иако је обишла сва саздања. И Господ Своје благовољење указује једино човеку.

5. Богата заручена девојка се не задовољава никаквим даровима до брака, све док се не оствари брачни савез. Тако се ни душа ничим не успокојава све док не достигне савршено општење са Господом. Гладно дете не обраћа пажњу на бисере и драгоцену одећу, већ само на дојке које му могу пружити млеко. Слично расуђуј и о души, то јест да она мимоилази све, желећи да окуси једино Бога, и једино тада се успокојава.

б) Таквом циљу је човек био припремљен од самог стварања. Приликом стварања у њега је заложен циљ.

6. Душа је велико и дивно дело. При стварању, Бог је њену природу створио без порока. Он ју је створио по образу врлине Духа, положивши у њу законе врлина расуђивања, познања, благоразумности, вере, љубави.

7. Он је у њу положио разум, вољу, владалачки ум, и у њој зацарио и другу велику тананост, учинивши је лако покретном, лакокрилом, неуморном, дарујући јој да долази и одлази у једном трену, да му мишљу служи када то Дух усхте. Једном речју, Он ју је саздао са циљем да Му постане невеста и да има заједницу са Њим, да буде у јединству са Њим, и да са Њим постане један дух, као што је речено: „А ко се сједини са Господом, један је дух с Њиме“ (1. Коринћанима 6, 17).

8. Као што човек марљиво сабира у свој дом разноврсно благо, тако и Господ у Свој дом, то јест душу и тело сабира и полаже Небеско благо Духа.

в) Због тога су првосаздани били у Богу и поседовали велика преимућства и добра.

9. До преступа они су били обучени у славу Божију. Док је држао заповести, Адам је био пријатељ Божији. Са Богом је пребивао у рају.

10. У Адаму је пребивало Слово и он је у себи имао Духа Божијег.

11. У почетку чист, ум је пребивао у свом поретку, сагледавајући свог Владика. И Адам је, остајући у чистоти и блаженствујући, царавао над својим помислима, покривен божанственом славом.

12. Само Слово, које је пребивало у њему, за њега беше све: и знање, и осећање блаженства, и наслеђе, и учење. И у сну је на првосазданима пребивала слава, тако да они не виђаху своју наготу.

13. Човек је био у части и чистоти, господар свега, почевши од Неба, па до доле, имајући способност да разликује страсти, туђ демонима, чист од греха и порока, образ и подобије Божије.

г) Међутим, то обиље благодати није поседовало ништа присилно. Човек је био слободан да пребива са Богом у благодати или да се одели од њих. Он се одвојио и пао, као и пали духови.

14. Сва словесна бића, Анђеле, душе и демоне, Саздатељ је сачинио чистим и простим. Скретање, међутим, неких од њих ка злу произишло је од њихове самовласности, то јест слободе. Наиме, они су својом вољом скренули од доличне помисли.

15. Видљиве ствари су свезане некаквом непокретном природом. Оне не могу да изађу из стања у коме су створене, нити имају своју вољу. А ти си саздан по образу и подобију Божијем. Као што је Бог слободан и чини шта хоће, тако си и ти слободан. Ти си по природи лако измењив.

16. Наша природа је лако пријемчива и за добро и за зло; и за Божију благодат и за противничку силу. Она не може да се приморава.

17. На тај начин је Адам, по својој сопственој вољи, преступио заповест и послушао лукавог.

18. Њему је било припремљено богатство и велико наслеђе. Међутим, стекавши рђаве помисли и мисли, он је пред Богом пропао.

СВЕТИ МАКАРИЈЕ ВЕЛИКИ - II МРАЧНО СТАЊЕ ПАЛОГА

а) Послушавши лукавог, Адам му се предао у ропство. Завладавши њиме, он га је напунио сваким злом.

19. Преступивши заповест Божију и послушавши лукаву змију, Адам се продао и препустио ђаволу, тако да се лукави обукао у душу, прекрасну твар. Душа се назива телом лукаве таме све док у њој пребива тама греха, зато што живи и бива држана у лукавом веку

таме, као што и апостол говори, помињући греховно тело и тело смрти: „Да се уништи тело греховно“ (**Римљанима 6, 6**), и још: „Ко ће ме избавити од тела смрти ове?“ (**Римљанима 7, 24**). Душа није од природе Божије, нити је од природе лукаве таме, већ је умна, велика и дивна твар испуњена лепотом, прекрасни образ и подобје Божије. Лукавство тамних страсти у њу је ушло као последица пада.

20. У почетку заробивши човека, лукави кнез, то јест царство таме је обложио и обукао душу влашћу таме као што иначе човека облаче кад га спремају за цара, давши му сву царску одору и омогућивши му да од главе до ноктију носи све царско. Лукави кнез је грехом обукао душу, целу њену природу, и целу је оскрнавио, не оставивши без своје власти ни један њен део, ни помисли, ни ум, ни тело. Он ју је обукао у порфиру таме. Када је болесно, тело страда у целини, а не само један његов уд. Тако је и сва душа пострада од лукавих страсти и греха. Лукави је читаву душу, која је неопходни део човека, обукао у своју злобу, то јест грех. На тај начин је тело постало страдално и трулежно.

21. Говорећи: „Свукосте старога човека са делима његовим“ (**Колошанима 3, 9**), апостол мисли на савршеног човека код кога очи одговарају очима, глава глави, уши ушима, руке рукама и ноге ногама. Јер лукави је оскрнавио целог човека, душу и тело, обукао га у грех и начинио старим, упрљаним, нечистим, богоборним, човеком који се не покорава закону Божијем, како више не би гледао како је пожељно за њега, већ како би и гледао лукаво, и слушао лукаво, и како би му ноге журиле на злочин и руке чиниле безаконје, и срце помишљало на зло.

22. Стари човек је са себе скинуо савршеног човека и понео одећу царства таме, одећу хуле, неверја, дрскости, таштине, гордости, среброљубља, похоте, као и другу одору царства таме, нечисте и скверне подеротине.

23. Непријатељ се и трудио да Адамовим преступом рани и помрачи унутарњег човека, то јест владалачки ум који сагледава Бога. Његове очи су прогледале за пороке и страсти када су му већ постала недоступна Небеска блага.

24. Духови злобе везују душу оковима таме, тако да она не може да воли Господа колико би желела, нити да верује колико жели, нити да се моли колико жели. Од преступа, наиме, првог човека, ми при сваком добру сусрећемо очигледно и тајно противљење.

б) Видећи такво погубно стање, Бог и Анђели су се сажалили на палоба.

25. Онога дана када је пао Адам, Бог је ишао по рају, и видевши га, са сажалењем рекао: „Како си изабрао зло поред толиких добара! Какав стид те је покрио после толике славе! Зашто си сада тако помрачен, тако изобличен, тако трулежан? Каква те је само тама покрила после онакве светлости!“ Творац се сажалио на Адама који је пао и умро за Бога. Анђели, све силе, Небеса, земља и сва твар оплакивали су његову смрт и његов пад. Јер твар је видеда да је онај који им је дат за цара постао слуга супротне и лукаве таме. Тако је он горком тамом обукао своју душу, зато што се над њим зацарио кнез таме. Управо је Адам онај човек кога су израњавили разбојници и полумртвог оставили на путу из Јерусалима у Јерихон.

в) Правда га је ипак подвргла праведној казни. Он је напуштен као остављени дом.

26. Преступивши заповест, Адам је изгнан из раја, навукавши на себе гнев Божији. Као што је Бог некада, разгневивши се на Јудејце, Јерусалим предао на срам непријатељима, па су они који су их мрзели загосподарили над њима, те је нестало и празника и приноса, тако се прогневио и на душу због преступа заповести, предавши је непријатељима, демонима и страстима. Преваривши је, они су је потпуно понизили, те је нестало сваког празника, тамјана и приноса који је душа пружала Богу. Јер сви путеви који су водили ка њој испунише се дивљим зверима, и у њој се угнездише гмизавци, то јест лукави духови. Као што се кућа у којој се не живи облачи у таму, бешчашће и поругу, пунећи се нечистотом и смрадом, тако се и душа у којој не ликује Владика са Анђелима, пуни греховном тамом, срамним страстима и сваким бешчашћем.

27. Пошто је човек због преслушања примио клетву на клетву: „Трње и чичак ће ти давати земља“ (**1. Мојсијева 3, 18**), и још: „Земља коју обрађујеш неће ти дати плодове своје“ - на земљи његовог срца су се изродили и израсли трње и чичак. Непријатељи су преваром украли његову славу и обукли га у срамоту. Отета је његова светлост и он је обучен у таму. Они су му убили душу, расули и разделили његове помисли, свукли ум са његове висине. Тако је човек Израиљ постао роб истинског фараона. Он је над човеком поставио надзорнике и оне који су га гонили, то јест лукаве духове да би, хтео не хтео, вршио лукава дела његова, да би припремао глину и опеке. Удаљивши човека од Небеског начина мишљења, он га је низвргао ка вештаственим, земљаним, смртним и лукавим

делима, и ка сујетним речима, помислима и расуђивањима. Павши са своје висине, душа је сусрела човекомрзно царство и сурове кнезове, који је принуђавају да им зида греховне градове порока.

г) Због пада, читава твар и сав људски род су подвргнути тиранији непријатеља и страсти.

28. Замисли једног цара који има наслеђе и чији поданици су спремни да му служе. Међутим, десило се да су га непријатељи заробили. Чим је он ухваћен и одведен, требало је да и његови поданици и слуге пођу за њим. Тако је и Адама Бог створио чистим да би му служио и за услугу му је дата ова твар. Он је постављен за господара и цара све твари. Лукаву реч, која је нашла приступ ка њему, Адам је најпре примио спољашњим слухом, а затим је допустио да му проникне у срце и да овлада читавим његовим бићем. Са његовим заробљавањем, поробљена је и читава твар која му је служила и која му се покоравала. Преко њега се смрт зацарила над сваком душом. Због преслушања, она је толико изопачила Адамов лик да су људи дошли и до поклоњења демонима. Јер и плодове земаљске, које је Бог прекрасно саздао, човек је приносио демонима. На њихове олтаре су стављали хлеб, вино и јелеј, као и животиње. Чак су и синове и ћерке своје приносили на жртву демонима.

29. Од времена Адамовог пада, душевне помисли су се, одвојивши се од љубави Божије, расејале по овом веку и помешале са вештаственим и земаљским помислима. И као што је Адам, који је преступио заповест, у себе примио квасац штетних страсти, тако и они који се родише од њега и читав род његов, по наследству, имају удела у истом квасцу. Постепено узрастајући и умножавајући се, греховне страсти су до те мере нарасле да су се рашириле до прељубе, разврата, идолослужења, убистава и других ругобних дела, све док читаво човечанство није ускисло пороцима. Зло је до те мере порасло у људима да су помислили да нема Бога. Стога они почеше да се клањају бездушном камењу. Квасац злих страсти је до те мере обузео род старог Адама да људи чак ни појам Бога нису могли ни да прихвате.

30. После нарушавања заповести и подвргавања осуди гнева, човеком је овладао грех, ушавши унутар њега као неки танани и дубоки бездан горчине и завладавши пасиштем душе до најдубљих њених скривница. На тај начин и душу и грех, који се привио уз њу, можемо упоредити са великим дрветом које је препуно грана и чији је корен у дубини земаљској. Тако се и грех, који је ушао у душу и овладао њеним пашњацима до најскривенијих дубина, претворио у навик и предубеђење, узрастајући у свакоме од младости и учећи га свему лошем.

31. Лазар, кога је васкрсао Господ и који је одавао тако велики смрад, да се нико није могао приближити његовом гробу, беше образ Адама који је у своју душу примио велики смрад и који се напунио мрака и таме. Слушајући о Адаму, о рањеном, о разбојницима и о Лазару, немој дозволити да ти ум лута по горама, већ се затвори у своју душу зато што и ти носиш исте ране, исти смрад, исту таму. Сви смо ми синови тог помраченог рода, сви ми имамо удела у том смраду. Немоћу којом је пострадао Адам, страдамо и сви ми који происходимо од његовог семена. Јер таква нас је болест постигла, као што говори Исаија: „Од главе до пете нема ништа здраво, него убој и модрице и ране гнојаве, ни исцеђене, ни завијене, ни уљем заблажене“ (Исаија 1, 6). Таквом неисцељивом раном смо ми рањени.

32. Као што у Египту, током тридневне таме, син није видео оца, брат брата, пријатељ пријатеља, будући да их је покривао мрак, тако ни после Адамовог преступа заповести, његовог пада из раније славе, потчињавања духу света и после покривала које је пало на његову душу, нико од људи, све до последњег Адама (=Господа), није видео истинског Оца Небеског, ни благу и добру мајку (=благодат Духа), ни најслађег и најмилијег брата (=Господа), ни другове и пријатеље своје (=свете Анђеле) са којима је човек некада радосно ликовео и празновао. И не само до последњег Адама, већ и сада они којима није засијало Сунце правде (=Христос), којима се нису отвориле душевне очи да виде истинску светлост, још увек остају покривени тамом греха, још у себи имају дејство сластољубља, још потпадају под исту казну, још немају очи којима би могли да виде Оца.

д) Најприметнија последица пада је неред који влада у свету.

33. Деца овог века су слична пшеници која се сипа у решето земље и просејава кроз непостојане мисли овога света, при непрестаном колебању земаљских ствари, жеља и заплетених вештаствених поимања. Сатана тресе душе и решетом, то јест земаљским делима, просејава сав грешни род људски. Од времена пада, од Адамовог преступа заповести, лукави кнез је преузео власт и све синове овога века непрестаним преварним и колебљивим помислима просејава и приводи у међусобно супротстављање у решету земље.

34. Као што се пшеница коју просејавају непрестано преврће и окреће у решету, тако и кнез лукавства земаљским делима заокупља све људе, колеба их, приводи у смућење и метеж, наводећи на сујетне помисли, непрестано варајући и поробљавајући сав грешни род Адамов. Господ је апостолима предсказао будуће устајање лукавог на њих: „Ево вас заиска сатана, да вас веје као пшеницу. А Ја се молих Оцу Своме да вера ваша не престане“ (Лука 22, 31-32). Ова реч, као и пресуда коју је Саздатељ изрекао Каину: „Стењаћеш и трешћеш се у немиру на земљи“ (1. Мојсијева 4, 12), образац је и слика за све грешнике. Преступивши заповест и поставши грешан, читав род Адамов је невидљиво на себе примио ову слику. Људи се колебају непостојаним помислима бојазни, страха, сваковрсних смућења, жељама, разноврсним уживањима. Кнез овог света узнемирава сваку душу која није рођена од Бога, то јест која је без покајања. Слично пшеници која се стално окреће у решету, он многообразно узнемирава људске помисли. Он све приводи у колебање, ловећи људе светским преварама, телесним задовољствима, страховима и смућењима.

35. Показујући да они који иду за преварама и вољом лукавог, на себи носе лик Каиновог лукавства, Господ је са прекором рекао: „Жеље оца свога хоћете да чините; он беше човекоубица од почетка, и не стоји у истини“ (Јован 8, 44). Због тога читав грешни род Адамов тајно на себи носи ону осуду: „Стењаћете и трешћете се немирни у решету земље у коме вас просејава сатана.“ Као што се од једног Адама по земљи распространио читав род људски, тако је и једна страсна исквареност проникла у читав грешни род људски, те је кнез злобе сам у стању да у све посеје колебљиве, вештаствене, сујетне и узнемирујуће помисли. И као што један ветар може да узнемири сво растиње и сво семење, те као што се једна ноћна тама простире по свој васељени, тако и кнез лукавства, као нека мислена тама греха и смрти, извесним скривеним и суровим ветром смућује и обузима читав род људски на земљи, ловећи људска срца колебљивим помислима и светским жељама и пунећи тамо незначајна, заслепљености и заборавља сваку душу која није рођена одозго и која се мишљу и умом није преселила у други век, по реченоме: „Наше живљење је на Небесима“ (Филипљанима 3, 20).

ђ) Сви су зло осећали, али нико није знао откуда је, сматрајући га готово природним стањем.

36. Видљиви свет, од царева до сиромаша, сав се налази у неред и метежу, у борби, и нико од њих не зна узрок тог очигледног зла, жалца смрти који је дошао од Адамовог преступа. Јер грех, који је дошао је као нека разумна сила и сатанина суштина, посејао је свако зло - он тајно делује на унутарњег човека и на ум, борећи се помислима против њега. Људи и не знају да зло чине побуђивани неком туђом силом. Напротив, они мисле да је то природно и да га чине по свом сопственом расуђивању. Међутим, они који у уму имају мир Христов и просвећење Његово знају одакле се све то подиже.

37. Колико се појавило царева из Адамовог рода који су владали читавом земљом и који су много размишљали о својој царској владавини! Па ипак, ни један од њих при свем свом обиљу није могао да схвати помрачење и штету који су настали у души кроз преступ првог човека. То није могао, јер није познао промену која се десила у њој, наиме да је ум због пада обучен у стид и да због слепила очију срца више не види славу коју је до преступа видео отац наш Адам.

38. У свету су постојали разни мудраци. Једни су показали изузетну философију, други су задивљавали вештином софистике, трећи су се истакли говорништвом, други су опет били граматичари и стихотворци који су писали по прихваћеним правилима историје. Постојали су и разни уметници који су били искусни у светским уметностима. Међутим, сви они, којима је овладао змија која се уселила у њих, не поимаху грех који живљаше у њима. Они посташе заробљеници и робови лукаве силе, немајући никакве користи од свог знања и уметности.

е) Зло од пада није сасвим умртвило човека, ма колико иначе било велико. У њему су остале пројаве духовног живота.

39. Не кажемо да се човек потпуно изгубио, уништио, умро. Он је умро за Бога, али живи својом сопственом природом.

40. Човек је погинуо због преступа. Постао је рањив. Сатана му је помрачио ум. Делимично, дакле, човек постоји, и делимично живи, расуђује и има вољу.

41. И по преступу је остало познање, што се нарочито види у дејству савести. Када се разбојник изведе на суд, кнез поставља питање: „Када си чинио зло, зар ниси знао да ћеш бити ухваћен и предан на смрт?“ Разбојник се неће осмелити да каже да није знао, будући да му је то било познато. Зар блудник не зна да чини зло? Зар лопов не зна да грешити? Зар људи и без Писма, по природном разуму, не знају да постоји Бог? Онога дана неће моћи да кажу да нису знали да постоји Бог. Јер и у муњама и у громовима са неба, њима се саопштава: „Зар не знате да постоји Бог Који управља тварју?“

42. Лажним учењем уведени у обману, неки неправедно тврде да је човек коначно умро и да уопште ништа добро не може да учини.

43. Човеку је остала слобода коју му је Бог у почетку дао. Као што није био везан за добро неком неопходношћу док је био савршен, тако ни погружен у грех и поставши сасуд ђавољи, он није везан за зло.

44. Ти си слободан. Уколико хоћеш да погинеш, природа ти је колебљива. А ко хоће, покорава се Богу, иде путем правде и влада над жељама, зато што му се ум противи и што одлучном помишљу може да савлада порочна стремљења и гнусне прохтеве.

45. Они се, ипак, узалуд надимају, мислећи да ће сопственом слободом удаљити од себе повод ка греху. Слобода која је човеку доступна простира се само на противљење ђаволу, али не и на власт над страстима. Јер речено је: „Ако Господ не сазида дом... и не сачува град, узалуд бди стражар“ (**Псалам 127,1**).

46. У нама зло делује са свом силом и приметношћу, нашаптавајући нам нечисте жеље, премда и није, како неки говоре, са нама помешано као вино са водом, већ као што на једном пољу одвојено расту пшеница и кукољ, или као што се у једном дому посебно налази разбојник, а посебно домаћин.

47. И сунце које сија и ветар који дува имају своју природу и своје тело. Тако се и грех приближио души, али и он и она имају своју посебну природу.

48. Извор точи чисту воду, иако на његовом дну лежи муљ. Ако се муљ узнемири, читав извор ће постати мутан. Тако се и душа меша са пороком када је узнемирена. И сатана као да постаје једно са душом: оба духа за време блуда или убиства као да представљају нешто једно. Стога, „ко се са блудницом свеже, једно је тело с њом“ (**1. Коринћанима 6, 16**). Други пут, опет, самостална душа делује сама од себе, каје се због својих поступака, плаче, моли се и присећа се Бога. Како би могла душа чинити тако нешто кад је увек била погружена у злу? Јер као суров, сатана никако неће да се људи окрећу покајању.

НАСТАВИТЕ СЕ